

Diakonia służbą Bogu i ludziom w nauczaniu księdza Franciszka Blachnickiego

(Lublin, 9 maja 2001 r.)

Dnia 9 maja br. Instytut Formacji Pastoralno-Liturgicznej KUL zorganizował sesję naukową pod hasłem *Diakonia służbą Bogu i ludziom* z okazji osiemdziesięciolecia urodzin Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego (1921–1987). Ten charyzmatyczny założyciel Ruchu „Światło–Życie” i twórca polskiej szkoły formacji laikatu związany był z Katolickim Uniwersytem Lubelskim w latach 1964–1972. Jako profesor teologii pastoralnej i teoretyk katechezy, nawiązując do Soboru Watykańskiego II, akcentował konsekwentnie pogląd, że budowa wspólnoty kościelnej realizuje się w trzech podstawowych funkcjach: diakonii, martyrii i liturgii. Wyjątkowa misja ks. Franciszka Blachnickiego polega na tym, że nie tylko sam przyswoił sobie naukę Soboru Watykańskiego II, stwarzając wzorzec „żywego Kościoła”, ale ten model uczynił fundamentem konkretnej praktyki duszpasterskiej. Oddając się sprawie budowy Królestwa Bożego, sięgnął do eklezjologii soborowej i nadał mu życiową postać w modelu formacji oazowej i „Krucjacie Wyzwolenia Człowieka”, stając się, jak to podkreślił prorektor KUL ks. prof. Stanisław Wilk, duchowym ojcem licznych rzesz młodych ludzi. Z pojęciem diakonii ks. Blachnicki wiązał zagadnienie służebnej postawy w Kościele oraz konkretne wzorce działań w ramach chrześcijańskiej służby miłości człowiekowi (*caritas*). Sługa Boży, jak to przypomniał we wprowadzeniu do Sesji prof. Jerzy Józef Kopeć CP, akcentował z naciskiem, że diakonia musi być wspólnym mianownikiem wszystkich funkcji Kościoła. Formuła: „Służę, bo jestem chrześcijaninem i uczniem Chrystusa”, była dla ks. Blachnickiego wyrazem określenia drogi każdego chrześcijanina, powiązanej z zasadą „dawania siebie w służbie braciom”. Ta reguła odnosi się do wszystkich członków Kościoła, gdyż Kościół jest wspólnotą charyzmatów i służb. Funkcja diakonijna uwydatnia się w sposób szczególny w liturgii, gdzie chrześcijanin ofiaruje siebie Bogu, na wzór postawy ofiarnej samego Chrystusa, oddanego Ojcu.

W programie sesji przewidziano 3 referaty, 6 komunikatów oraz 7 świadectw, dotyczących biblijno-teologicznych fundamentów diakonii i sposobów jej realizacji w różnych dziedzinach życia kościelnego według wskazań ks. Blachnickiego.

Biblijne i kościelne źródła diakonii omówił ks. prof. Józef Kudasiewicz (KUL), akcentując zbieżność pojęcia diakonii w myśli ks. Blachnickiego oraz w kerygmacie Jana Pawła II. Referent zaznaczył przy tym, że słowo „diakonia” i pojęcie „służby” to samo serce Ewangelii, rozpisane na konkretne czyny miłości. Diakonia oznacza charyzmatyczną służbę dla wspólnoty. Pojęcie diakonii, użyte w Nowym Testamencie 36 razy w formie czasownikowej, a 33 w znaczeniu rzeczownikowym, oznacza nie tylko posługę przy stole (np. Łk 17,8; J 12,2), ale także wszelkie posługi realizowane przez różne formy miłości bliźniego (np. Mt 25,31-41; Mk 15,41; Łk 8,3). Grecy i Rzymianie nie doceniali pojęcia służby. Dla chrześcijan służba braciom

opiera się na przykładzie Chrystusa, który przyjął postać sługi (Flp 2,6) i przyszedł po to, by służyć (Łk 22,26). Służba—diakonia to wyraz miłości na wzór Jezusa, który do końca umiłował swoich uczniów (J 13,1). Jest to definicja postawy i posłannictwa Chrystusa, która zakłada dzielenie się swoim darem z innymi, zarówno wiarą, jak i własnym charyzmatem. Teologia służby wyklucza postawę panowania nad kimkolwiek, a zakłada dyspozycyjność w miłości i posłudze, której najdoskonalszy przykład zostawił na sługa Jahwe. Preegzystencja Jezusa, zakładająca całkowite oddanie Ojcu, powinna się przedłużać w posłudze bez reszty dla Boga, Chrystusa i Kościoła jako wspólnoty wierzących, w której sam Duch Święty (2 Kor 3,6-9) udziela impulsu do altruistycznej woli służenia bliźnim. Służba ma objąć całego człowieka, materializując się w konkretnych posługach, realizacji różnych darów potrzebnych do dzieła posługiwania (Ef 4,12). Zarówno Sobór Watykański II, jak i ks. Blachnicki akcentują różne formy służby braterskiej, a Jan Paweł II konkretyzuje formę miłości służebnej, podkreślając jej aktualność oraz zakres realizowany przez papieża, biskupów, prezbiterów, diakonów i poszczególnych wiernych.

Przedmiotem drugiego referatu była *Teologia Chrystusa Sługi jako odpowiedź na znaki czasu* i realizacja nowej świadomości Kościoła. Tą szczególną formą nowej duchowości eklazjalnej zajął się dr hab. Marek Marczewski. Teologii Chrystusa Sługi wyprowadza on z namaszczenia Jezusa Duchem Świętym w Jordanie i zapoczątkowania przez Niego zbawczej misji służenia Ojcu i ludziom. Pojęcie służby na wzór Chrystusa Sługi jest wpisane w historiozbowczy kerygmat współczesnej eklezjologii, gdzie wszyscy myślą o innych, a nie o sobie. Zakłada to wielkoduszne poświęcenie się Chrystusowi, który przychodzi do człowieka w ludzkiej postaci jako pozostawanie w gotowości do służby ludzkości. Taką służbę aż do ofiary z samego siebie zrealizowali współcześni świadkowie wiary, jak: jezuita Alfred Delf (1907–1945), pastor Dietrich Bonhoeffer (1906–1945) i F. Blachnicki. Stali się oni świadomymi i mądrymi znakami obecności Chrystusa i nieskończonej Jego miłości pragnącej wyzwolenia każdego człowieka. Tę formę służby mają realizować zarówno diakoni stali, jak i prezbiterzy i biskupi jako szczególny *genus diaconicum*. Wszyscy oni głosili, że Kościół tylko wówczas jest Kościołem kiedy jest dla innych, służąc szczególnie biednym i odrzuconym, dlatego w swoich sługach ma on objawiać oblicze Chrystusa Sługa — jak podkreśla w swoim kerygmacie Jan Paweł II (*Novo millennio ineunte*, 58). Akcentując posługę na wzór Chrystusa Sługi, ks. Blachnicki był zdania, że ta teologia ma kształtować zarówno świadomość członków Ruchu „Światło—Życie”, jak w szczególny sposób wyrażać się w duchowości Unii Kapłanów Chrystusa Sługi i Instytutu Niepokalanej Matki Kościoła. Ta idea posiada swoją materializację w postaci kaplicy Chrystusa Sługi w Krościenku. Chrystus jest bowiem Tym, który urzeczywistnia i spełnia całe dzieło zbawienia w duchu całkowitej służby Ojcu i ludziom. „Służbę, którą spełniał za życia ziemskiego, realizuje On nadal w uwielbionym stanie człowieczeństwa. Jego posługa jest najwyższą normą postępowania dla tych, którzy rozpoznają w Nim swego Pana i Zbawiciela świata” — pisze ks. Blachnicki.

Nawiązując do myśli ks. Blachnickiego, ks. dr hab. Maciej Ostrowski omówił *Typy diakonii w realizacji żywego Kościoła*. Sługa Boży rozwinął tu kerygmat Soboru Watykańskiego II podkreślając, że diakonijna posługa należy do całego Ludu Bożego (por. KK 18, 29, 34; DA 2; DM 16), a służebny charakter urzędów w Kościele ma być kontynuacją diakonii Chrystusa. Ten model diakonii ks. Blachnicki określa jako pneumatologiczny, gdyż posługę każdego urzędu w Kościele pojmuje on nie w prawniczym aspekcie władzy, ale w jedności posłannictwa całego Ludu Bożego który w Duchu Świętym buduje wspólnotę uczniów Pana wraz ze swoimi pasterzami. To diakonijne ujęcie urzędu z jednoczesnym dowartościowaniem charyzmatu w życiu Kościoła przezwycięża antynomię pomiędzy charyzmatyczną a instytucjonalną jego koncepcją. Każdy urząd, który Pan powierza pasterzom swego ludu, jest prawdziwą służbą, w której ma swe źródło zasada służebności wszystkich darów i ich odniesienie dla wyższego dobra jedności całego organizmu (por. KK 13; 18; 24). Pojęcie służby, którą w duchu prawdziwej diakonii realizują wszyscy ministrowie sprawujący liturgię, ma być zasadą działania każdego biskupa, prezbitera i diakona, a także osób powołanych przez Kościół dla spełnienia określonych ministeriów w posługiwaniu całej społeczności uczniów Pana, zjednoczonych ze sobą dzięki mocy Ducha Świętego. Chodzi o to, by na wszystkich szczeblach działania Kościoła uwzględnić diakonijny sposób tego posługiwania. Problem więc diakonii należy rozważać na płaszczyźnie osobowej, a nie tylko przedmiotowej, widząc w niej przedłużenie zbawczego procesu posługi Jezusa. Do najważniejszych służb diakonijnych we wspólnocie lokalnej zalicza ks. Blachnicki następujące diakonie: wyzwolenia, ewangelizacji, miłosierdzia, katechumenatu, liturgii, domowego Kościoła, modlitwy, słowa, środków przekazu, środowisk, jedności oraz wspólnoty lokalnej.

Te „typy diakonii” oraz spoczywające na nich zadania omówiono w komunikatach i świadectwach. Wszystkie one ukazują diakonię jako różne narzędzia wzrostu Kościoła w świecie i przejawy życia wspólnot chrześcijańskich. Kluczowe zadania na rzecz budowania wspólnoty i kształtowania w niej ducha ciągłej odnowy spełnia diakonia wyzwolenia. Podkreśla ona, że aby Kościół stał się źródłem życia nadprzyrodzonego winien on być źródłem życia naturalnego. Najpierw we wspólnocie, zdaniem ks. Blachnickiego, ma być przyswojony duch Jana Chrzciciela, duch nawrócenia i przemiany, by głosząc chrzest nawrócenia przygotować drogę Chrystusowi. Trzy konkretne zadania w tej dziedzinie wysuwają się jako najpilniejsze: wyzwalenie przez świadectwo prawdy w duchu miłości, wyzwolenie bez przemocy oraz wyzwolenie od różnych form uzależnień społecznych (alkoholizmu, nikotynizmu, narkomanii i przerostów seksualizmu). Służba wyzwolenia w parafiach powinna być ściśle powiązana z diakonią ewangelizacji, gdyż tylko przyjęcie dobrej nowiny może człowieka wyzwolić z grzechów i nałogów. Ma to być powiązane z ożywieniem ducha dynamizmu misyjnego i apostołskiego, które będą hamować postępujący proces laicyzacji i odejścia od praktyk religijnych. Z diakonii wyzwolenia i ewangelizacji wyrasta diakonia miłosierdzia czynnej miłości. Posługa charytatywna powinna być szczególnie podejmowana wobec tych, których życie postawiło na

marginesie funkcjonowania wspólnoty. Ci biedni duchem i „dzisiejsi ukrzyżowani” mają doświadczyć od innych Bożego miłosierdzia i ludzkiej życzliwości. Pełniąc pomoc dla dzieł charytatywnych w różnych ich postaciach, Kościół w Polsce ma zwłaszcza podjąć w obecnej chwili działania praktyczne na rzecz głodnych, chorych, opuszczonych, bezdomnych, pozbawionych pracy, rodzin wielodzietnych, rozbitych, niepełnych lub rodzin alkoholików. Odpowiedzialność za świadome życie chrześcijańskie i służbę formacji dojrzałych uczniów Chrystusa ma realizować diakonia katechumenatu, która przez inicjatywy wychowawcze winna wspomagać działania zwyczajne i nadzwyczajne duszpasterstwa. Z kolei problem odnowy rodzin ma podjąć diakonia Kościoła domowego. Stanowi ona fundament dla ewangelizacji i reewangelizacji. Ma współdziałać z diakonią liturgii i modlitwy, mobilizując grupy modlitewne i liturgiczne oraz sam model celebracji liturgii na usługach parafii. Stąd w całym procesie odnowy Kościoła lokalnego, diakonia liturgii i modlitwy musi być traktowana jako diakonia fundamentalna. W realizacji celów duszpasterskich nieodzowna jest także diakonia słowa, której zadaniem jest promowanie formacji biblijnej i kulturowo-religijnej. Bliską tych celów jest diakonia środków przekazu, która autentyczną informację w duchu prawdy i miłości ma przekazywać wspólnocie ludzkiej. W parafii, która jest wspólnotą różnych służb i charyzmatów, winna także funkcjonować diakonia środowisk, organizująca i koordynująca działania wychowawczo-formacyjne w różnych typach społeczności ludzkich.

W przekonaniu, że tylko Jezus Chrystus jest ostatecznym źródłem wyzwolenia i poszanowania wolności człowieka różne typy diakonii chcą Jego dobrą nowinę głosić wszystkim, którzy jeszcze prawdziwie Go nie znają albo nie przyjęli Go osobiście do swego życia jako jedyne Pana i Zbawiciela. Różne typy diakonii przynoszą ludziom to, co dla nich najważniejsze: radosną nowinę o miłosierdziu Bożym, objawionym przez Jezusa Chrystusa. Tą misję diakonijną chce realizować, powiązana z Ruchem „Światło–Życie”, Unia Kapłanów Chrystusa Sługi, a także Instytut Niepokalanej Matki Kościoła. Przykłady diakonii bliskiej problemom współczesnych ludzi realizuje już diakonia w ośrodku praktyczno-szkoleniowym w Katowicach oraz lubelska diakonia w Grupie „Odważa”. Formy diakonii realizowane w Kościele na Słowacji scharakteryzował ks. doc. Amantius Akimjak w przesłanym tekście. Ruch „Światło–Życie” realizuje już dziś wszystkie rodzaje diakonii, w której wyróżniają się: diakonia wyzwolenia człowieka z centrum w klasztorze franciszkanów w Lewoczy, diakonia słowa w centrum katechetycznym w Koszycach oraz diakonia liturgiczna, ewangelizacji i Kościoła domowego, powiązane z klasztorom redemptorystów w Podolincu. Modele diakonii jako służby w budowaniu wspólnoty uczniów Pana realizuje też Kościół katolicki na Białorusi. Szczególnie ważnymi są dla niego, jak zaznaczył ks. mgr Roman Kotlimowski, diakonia ewangelizacji, Kościoła domowego, modlitwy i miłosierdzia. Działalność charytatywna Kościoła jest obecna przy licznych parafiach katolickich, które śpieszą z pomocą ludziom chorym, biednym i doświadczonym różnymi nieszczęściami osobistymi.

Model różnych diakonii, jako służby Bogu i ludziom, promowany przez ks. Blachnickiego, winien znaleźć swoje miejsce w Kościołach lokalnych oraz we wspólnotach parafialnych. Ten dar winien być zakorzeniony w procesie odnowy wspólnot lokalnych. Diakonie w różnych swoich przejawach mają pełnić funkcję organizacyjną, koordynującą i wspomagającą dla wszystkich działań ewangelizacyjnych, reewangelizacyjnych i posługi czynnej miłości. Zadania to podkreślili zarówno dyskutanci, jak i podsumowujący prace symposium: ks. mgr Henryk Bolczyk, ks. dr Piotr Kulbacki i prof. dr hab. Jerzy Józef Kopeć CP. Charyzmat diakonii we wspólnotach jest ważną pomocą dla parafii w celu ratowania jej istnienia oraz wprowadzenia jej na drogę skutecznej odnowy w duchu Soboru. „Tylko żywi ludzie — pisze ks. Blachnicki — opanowani ewangeliczną ideą świadectwa i dysponujący odpowiednimi metodami i środkami mogą ratować swoich braci i świat”

Ważnym elementem symposium, w którym wzięło udział około 150 osób (kapłanów, zakonników, zakonników, zakonnice, członków Ruchu „Światło-Życie” i studentów), była liturgia towarzysząca pracom sesji. Jej forma, przygotowana pod kierunkiem dr. Andrzeja Rutkowskiego, doskonale współbrzmiała z tematyką sesji. Były w niej podkreślone poszczególne posługi diakonijne podczas zgromadzenia liturgicznego w kościele akademickim KUL z aktywnym udziałem wykonawców posług liturgicznych, które podjęła diakonia liturgiczna przy Duszpasterstwie Akademickim KUL oraz Instytutu Niepokalanej Matki Kościoła. Przewodniczący uroczystej Eucharystii z udziałem 52 kapłanów, ks. Bolczyk, przywołał w treści tej celebracji ducha Wieczernika i Chrystusowej posługi umycia nóg swoim uczniom. Zarówno Przedpołudniowa modlitwa z Liturgii Godzin, jak i śpiewane Nieszpory stanowiły piękną klamrę dla refleksji diakonijnej we współczesnym Kościele, którą zapoczątkował przed laty profesor KUL i Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki.

Andrzej Rutkowski